

Ἄλλ' εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ "Ἐξοδος" ἡ λάμψις αὐτῆς καταθαμβοῖ τὴν Εὐρώπην. Τοῦ γλυκυτάτου Ζαλοκώστα ἡ Μοῦσα, ὡς πεταλο δα, περιπίπτται μόνον περὶ αὐτὴν ἐν τῇ *Τελευταίᾳ Νυκτί* μὴ τολμῶσα νὰ ἐντροφήσῃ ἐπικαθεσθεῖσα τῶν ἀκτινοβόλων πετάλων τις· ὁ ὑψηλὸς Σολωμὸς τίς οἶδε πῶς ἀνέπλασεν αὐτὴν ἐν τῇ ἀχανεῖ φαντασίᾳ του. σχεδιάζων τοὺς *Ἐλευθέρους Πολιορκημένους*. Δὲν περιγράφεται, ἐξυμνεῖται μόνον ἡ "Ἐξοδος".

Τοιαύτην λοιπὸν ἐορτὴν προπόντως ὁ Καποδίστριας ἐχαρακτήρισεν *ἐθνικὴν*, ὁρίσας πανταχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας νὰ ἐορτάζηται ἡ ἐπετειὸς αὐτῆς· δὲν γνωρίζομεν διατί ἐτέθη εἰς ἀχρηστίαν ἡ διάταξις, καὶ μόνον τὸ Μεσολόγγι ἐξακολουθεῖ κατ' ἔτος περὶ τὴν ἑσπέραν τοῦ Λαζάρου, καθ' ἣν ἐτελέσθη ἡ ἐξοδος, καὶ τὴν ἐπιούσαν Κυριακὴν τῶν Βατίων ἐπιστημότερον τιμῶν καὶ γεραίρον ἐν τῷ ἐνδοξῷ αὐτοῦ **Ἡρώῳ**, ἐφ' ὅσον τῷ ἐπιτρέπουσι τὰ πτωχὰ μέσα του, καὶ ἡ ρητορικὴ δεινότης τοῦ ἐλάχιστου ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ Δήμου ὁμιλητοῦ, τὴν μνήμην τῶν ἀθανάτων προμάχων του.

Β'

Συγχαίρομεν τῷ συλλόγῳ «Βύρωνι», διότι ἐπανιδρύσας τὴν λαμπροτέραν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πανηγύρεων, ἐξελέξατο, τὸ δεύτερον ἤδη, ἐπάξιον ταύτης πανηγυριστὴν τὸν **Ἀναστάσιον Γεννάδιον**.

Εἶμεθα κατὰ τι καὶ ἐναντίῳ τῶν τοιούτων πατριωτικῶν ἐκθακχευμάτων, τῶν κατ' ἔτος τακτικῶς ἐπαναλαμβάνομένων ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐνὸς ἢ δύο συλλόγων· ἐξοφλοῦμεν μίαν ἡμέραν τοῦ ἔτους, Δονκιχωτικῶς κομπάζοντες, πρὸς τὴν μνήμην τῆς ἐς αἰεὶ παρελθούσης εὐκλείας μας. Πενήντα στρατιῶται παρατασσόμενοι τὴν πρωΐαν, τὰ κράνη τῶν ὑπασπιστῶν διασχίζοντα ἐφ' ἀμάξης τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ,

τὸ βράδυ πέντε κανδήλαι ἐπὶ τῶν παραθύρων τῆς Νομαρχίας, καὶ δεκαεξαστὲς μαθητάριον ἐντὸς αἰθουσαρίου ἐπαναλαμβάνον χιλιὰς ἐν πεζῷ ἢ ἐμμέτρῳ λόγῳ τὴν ἱστορίαν τοῦ Τρικούπη ὑπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τοῦ ἐξεγειρομένου ἐθνικοῦ φρονήματος. Καὶ αὐτὰ κατ' ἔτος καὶ στερεωτῶς, ἐνῷ τὰ γεγονότα ραγδαίως ἐπερχόμενα ἡλλοῖον τὴν ὄψιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀνέθαλλε τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα, καὶ ἄλλοι ὠρελοῦντο, καὶ ἡμεῖς ἀπεμένομεν εἰς τὰ κράτα τοῦ λουτροῦ μὲ τὰς προπαρασκευάς καὶ τὰς ἐπιστρατείας μας· ἐξηκολούθουμεν ὁμῶς τοὺς πανηγυρικοὺς μας εἰς τὴν διαπασῶν, ὡς νὰ ἦτο ἡ λογομανία ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν προορισμός. Βύτυχως ἀπὸ τινος παρατηρήθη ὑφείσι τις εἰς τὴν τοιαύτην νοσολογικὴν ἡμῶν κατάστασιν, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ κ. Δουζίνας.

"Ἄλλως ὁμῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοιαύτης τινὸς τελετῆς πρόκειται νὰ ἀκουσθῇ ἐξαιρετὸς προσωπικότης, περὶ τῆς ὁποίας ἡ προκηγθεῖσα φήμη κηρύσσει ὅτε μὲν τὰ δυσμενέστατα, ὅτε δὲ τὰς συμπαθεστάτας κρίσεις· καὶ ὧν τὴν τοιαύτη ἐξαιρετὸς προσωπικότης εἶνε ὁ κ. Γεννάδιος. Αἱ περὶ αὐτοῦ κρίσεις τὰς ὁποίας θὰ τύχῃ νὰ ἀκούσῃτε, μέσον ὁρὸν δὲν γνωρίζουσιν· ἢ εἶνε ἀποθέσεις, ἢ σάτυρα. Δογικὴ συνέπειά ἐστι ὁ οὕτως ἀνυψούμενος, ὁ οὕτω καταδιβαζόμενος, θὰ εἶνε κάτι τι. Λέγετε πρὸς φίλον σας ὅτι ὁ κ. Γεννάδιος θὰ ὁμιλήσῃ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ὁ φίλος σας ὑφεῖ τοὺς ὄμους, σὰς ἀπαντᾷ· Χαμένος καιρὸς! Προχωρεῖτε, καὶ συναντᾶτε ἄλλον φίλον σας· τῷ διαδιβάζετε τὴν ἰδίαν εἰδήσιν· ὁ ἄλλος ἐκεῖνος σὰς ἀποκρίνεται· Πῦγαινε νὰ τὸν ἀκούσῃς· ὑπὸ τὴν ἰσχύϊν τῆς εὐγλωττίας του θὰ κλίνῃς τὴν κεφαλὴν σου γοητευμένος. Σὰς κεντᾷ ἡ περιέργεια, καὶ ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν λόγων τοῦ δευτέρου φίλου σας, σκέπτεσθε, ἂν εἴσθε πατριώτης· "ὦ! ἓνας ρήτωρ! ἓνας ρήτωρ! τί δὲν θὰ ἔκα-

Ο ΛΥΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

(Συνέχ. τῆς ἀριθ. 464)

Οἱ δύο ἄνδρες ἐπλησίασαν.

Αὕτη εἰσώπησε καὶ ἀνορθώσας βραδέως τὴν κεφαλὴν προσέβλεψε. Ὀλιβερόν μειδιάμα διήλθε διὰ τῶν χειλέων της.

— Καλημέρα, καλημέρα! εἶπε.

— Μὲ γνωρίζετε, τέκνον μου; ἠρώτησεν ὁ κ. Λαγγάρδ.

— Μάλιστα σὰς γνωρίζω. Διατί δὲν ἔρχεσθε συχνότερα; Ἀγαπῶ πάντοτε νὰ βλέπω ἐκείνους, οἵτινες εἶνε καλοί.

— Ὅθι εὐχαριστῆσθε, ἐὰν ἐβλέπετε τὸν Ἰάκωβον;

— Τὸν Ἰάκωβον, τὸν Ἰάκωβον, εἶπε χαμηλοφώνως.

— Ζητεῖ ν' ἀναμνησθῇ, εἶπεν ὁ Λέγενδρος.

— Μάλιστα, τὸν φίλον σας Ἰάκωβον, τὸν νεκρὸν στρατιώτην τοῦ Μαρέιλ.

— Τὸν Ἰάκωβον! τὸν Ἰάκωβον! ἐπανέλαβε.

— Μετ' ὀλίγον ὁ Ἰάκωβος θὰ ἔλθῃ νὰ ἴδῃ τὴν δεσποινίδα Ἰωάνναν.

Καταληφθεῖσα ὡς ὑπὸ φοβίας καὶ μετὰ θρηνώδους φωνῆς:— Ἡ Ἰωάννα, εἶπε, κοιμᾶται ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ· τὴν ἐγνώρισα πρό πολλοῦ, ἦτο καλὴ νεάνις. Σιωπῇ, μὴ κάμπετε θορύβον, ἡ Ἰωάννα κοιμᾶται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ. . . . Μὴ ἐξυπνᾶτε αὐτήν, καλὰ εἶνε εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ.

— Δυστυχῆς κόρη, ἐψιθύρισεν ὁ κ. Λαγγάρδ, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ.

Ἀφ' οὗτος ἡ νεάνις ἐταράχθη καὶ λάμψις διήλθε διὰ τοῦ βλέμματός της!

— Ἡκούσατε; ἀνέκραξε, τί βροντή! ὦ! Ἡ φοβερά νύξ! Ἀκούετε, ἀκούετε; Ἐρχεται, εἶνε αὐτός!

Καθόσον ὠμίλει, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἠνοιγόντο, ἐπὶ δὲ τοῦ προσώπου της ἐπεφαίνοντο ὁ τρόμος, ἡ φρίκη.

— Νάτος! Νάτος! ἐπεφώνησεν ἀπευθυνομένη εἰς ἑαυτήν ὡς κινηθεῖσα ὑπὸ ἐλατηρίου! Ἀ! Ὁ Λυκογιάννης! ὁ Λυκογιάννης!

Ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἔμεινεν ἐξηγριωμένη, ὅπως τρέμουσα, μετὰ ταῦτα ἡ λάμψις τοῦ βλέμματός της ἐσβέσθη, ἡ μορφή της ἀνέλαβε τὴν συνήθη γαλήνην καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ θρανίου.

μνε! μία ιδέα πρωτότυπος, μία δυνατή εἰκὼν, μία ὡραία παραβολή, μία ἐπιβλητικὴ κίνησις, ἐν ὧν τῷ ρητορικῷ παρὰ στήματι τὸ γόητρον τῆς ἐορτῆς ἀνιψοῦται, ἡ χλωροφορμιομένη νεολαία ἐξεγείρεται εἰς ἐνθουσιασμόν, αἱ χεῖρες κροτοῦσιν ἀκούσιοι, αἱ καρδίαι πάλλονται, τὸ ἔθνικόν φρόνημα καθαίρεται... Καὶ σπευδετε ἀνῆσυχαι ν' ἀκροασθῆτε τὸν κ. Γεννάδιον.

Ἡ μεγάλη αἵθουσα τοῦ Πανεπιστημίου πλήρης· οἱ ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς νέοι τοῦ Συλλόγου ἐν λανθανούσῃ αὐταρκεσίᾳ ὑπὸ τὸ μαῦρον φράκον καὶ τὸν λευκὸν λεμοδέτην τῶν ὁδηγοῦσι τοὺς κεκλημένους· τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν διὰ τὰς κυρίας θεωρεῖα κατέχονται ἅπαντα ὑπὸ δεσπυνῶν καὶ δεσποινίδων· περίκορφοι ἐσθῆτες καὶ ποικιλόσχημα καπελλάκια διαγωνίζονται ἐπὶ ἐαρευνῇ δροσερότητι καὶ χάριτι ὁ κ. Γεννάδιος δὲν λησμονεῖ εἰς τοὺς λόγους τοῦ τῷ ὡραῖον φύλον, καὶ ἐκεῖνο πάλιν δὲν τὸν λησμονεῖ. Αἱ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν παρατάξει κρεμάμεναι εἰκόνες τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων τοῦ Πανεπιστημίου νομίζετε ὅτι ἀναμένουσι καὶ ἐκεῖναι ἐν πάσῃ σοβαρότητι τὴν ἀνοδὸν τοῦ ρήτορος εἰς τὸ Βῆμα. Κάτωθεν τοῦ Βήματος φιάλη περιέχουσα λεμονάδας ἐτάχθη νὰ δροσίῃ, κατὰ διαλείμματα τὸν λάρυγγα τοῦ ρήτορος, οὗτινος ἡ ἐργασία παραταθῆσεται ἐπὶ δώρον, καὶ ὁ λόγος ἀπαγγεληθήσεται ἀρχαϊκώτατα ἀπὸ μνήμης.

Μὲ τὸ σύνθημα αὐτῷ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς βᾶδισμα, σύρων σφικτὰ τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ ἐπ'ἀφους, ὑψιτενὲς τὴν κεφαλὴν, προτεταμένον τὸ στήθος, ἰδιαζόντως καμῦνών ἀείποτε τοὺς ὀφθαλμοὺς, μέλαν φράκον ἀναβαλλόμενος, καὶ τὸν ὑψηλὸν πῖλον κρατῶν ἀνὰ χεῖρας, ὁ πανηγυριστὴς ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ Βήματος· ὁ πῖλος τίθεται κατὰ γῆς, ἡ δεξιὰ χεὶρ προτείνεται ἐν στάσει προσφωνήσεως, ἡ ἀριστερὰ ἐρείδεται ὀπισθεν ἐπὶ τῆς ὀσφύος, καὶ ἀναμένει ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ἐν ἀγαλαμάτῳ σιγῇ καὶ ἀκινήσι. Μεθ' οὗ, ἀποκαταστάσας

τῆς σιωπῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, ἀκούεται τρέμουσα, ὥστε συγκεκινημένη, ἡ λαλιά του.

Ἀποπειρώμεθα, ἐφ' ὅσον ἡ μνήμη τὸ ἐπιτρέπει, νὰ παρ-
άσωμεν φύρδην μίγδην περιλήψιν τοῦ λόγου τοῦ ἀσθενε-
στάτην.

Ὁ Σπαρτιάτης Δημάρατος, εἶπε προοιμιαζόμενος, σύγ-
χρονος τῶν θριάμβων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐφώνει πρὸς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις καὶ Πλαταιαῖς πεσόντας· οἶαν μακαριότητα ἀπώλεσάτε, μὴ ἰδόντες τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βαβυλώνης. Οἶαν μακαριότητα ἀπώλεσάτε δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ φωνήσωμεν πρὸς τοὺς πατέρας τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἁγῶνος, μὴ δυνάμενοι νὰ ἴδῃτε τίνι τρόπῳ σήμερον μακαρίζομεν ὑμᾶς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦτ' ἡς ἐπιστήμης· ἀνευ ὑμῶν θὰ ἐφέρομεν ἥδη τὸ φρικωδέστατον ὄνομα ραγιάδες, τὸ Πανεπιστήμιον δὲν θὰ ὑπῆρχεν, ἡ νεολαία μας, ἀμαθής, θὰ ἐφευγε τὰ ὄμματα τοῦ ἀσελγεστάτου τυράννου, καὶ αἱ γυναῖκες μας, τὰ ἀγλαίσματα τῆς δημιουργίας, κατὰκλειστοι, δὲν θὰ ἐλάμπρυναν τὰς ἐορτάς μας μὲ τὸ κάλλος τῶν.

Μετά τινά ἐτι ἐν τῷ προοίμῳ, ἐκάθισε· καὶ ἤρχισεν ἡ-
ρεμώτερον τὸ κύριον μέρος τοῦ λόγου του.

Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τέσσαρες μεγάλαι ἐπαναστάσεις· ἡ τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῶν Ἀράβων, ἡ τῶν Ὁλλανδῶν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἡ τῶν Ἀμερικανῶν κατὰ τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἡ τῶν Ἰταλῶν κατὰ τῶν Αὐστριακῶν· ἀλλὰ πᾶσαι αὗται προκληθεῖσαι ἢ ὑφ' ἐνὸς μόνοι ἀνθρώπου ἢ ὑπὸ τάξεώς τινος, ἐζήτουν ἀπλῶς ἀνακούφισιν, ἐλάττωσιν φόρων, μετατρεπόμεναι βραδυτέρον εἰς ἐπαναστάσεις· νικῶντες δὲ οἱ ἐπαναστάται ἐνηγκαλίζοντο τὴν αὐτὴν τυραννίαν καὶ τὴν διαφθορὰν τῶν πρῶν κατακτητῶν. Μόνον ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐσχέ σκοπὸν τὴν ἐντελὴ ἀπελευθέρωσιν τοῦ γένους, σκοπὸν γεννηθέντα ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς

— Ἰωάννα, τῇ εἶπε τότε ὁ κ. Λαγγάρδ, ὁ Δυκογιάννης οὗτος, ὁ ἀνθρώπος οὗτος, ὅστις σᾶς προξενεῖ τόσον μεγάλην φρίκην, εἶνε ὁ σωτήρ σας, αὐτὸς ἐξήγαγε τὴν δυστυχῆ Ἰωάνναν ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ.

Ἐρᾶν ὥς μὴ ἀκούσασα. Ἀφοῦ ἐκλείνει τὴν κεφαλὴν τῆς, ὥς καὶ προηγούμενος, ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἐξηκολούθησε τίλλουσα τὸ ρόδον, ἤρχισε καὶ αὖθις νὰ ᾄδῃ:

«Πόσον εὐθυμοί, ὡραῖοι εἶν' οἱ νέοι τοῦ χωρίου!»

«Ἐλθετε, κύριε, εἶπεν ὁ ἱατρὸς σύρων ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν κ. Λαγγάρδ, τετέλεσται. Μετὰ τὴν κρίσιν, ἐπέρχεται ἡ ἡρεμία, ἡ ἐντελής ἀναισθησία. Ἀνωφελὲς νὰ μείνωμεν περισσότερον πλησίον τῆς· δὲν θὰ σᾶς προσέξῃ διόλου.

— Ἀλλοίμονον! ἀνεστέναξεν ὁ κ. Λαγγάρδ.

Ε'

Η ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΕΠΑΝΟΔΟΣ

Ἡ Γαλλία, μετὰ τῶσαυτας ὀδυνηρὰς ἡμέρας, συνῆλθε τέλος. Ἦρχισαν νὰ ἀναπνέωσιν ἡδὴ, καὶ διέβλεπον τὸ μέλλον ὡς ὀλιγώτερον ζοφερόν.

Οἱ Γερμανοὶ κατεῖχον εἰσέτι ἐν μέρος τῆς χώρας· ἀλλ' οἱ ὑπάλληλοι, στρατιωτικοί, δικαστικοί καὶ πολιτικοὶ εἶ-

χον ἀναλάβει τὰ διοικητικὰ αὐτῶν καθήκοντα. Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἦσαν πλέον ἢ ξένοι, ἀφοῦ ὑπῆρξαν κυβερνήται.

Ὁ Ἰάκωβος Βαιγιὰν ἤχθη εἰς Ἐπινάλ, μετὰ ταῦτα εἰς Κοβλεντίαν καὶ τελευταῖος ἡλευθερώθη.

Εἰς Μαρέϊλ τὸν ἐνόμιζον ὡς ἀποθανόντα. Ἀνωφελὲς δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰ συμπολιταὶ τοῦ τὸν ὑπεδέχθησαν μετὰ πολλῶν ἐνδείξεων χαρᾶς.

Ὁ Ἰάκωβος Βαιγιὰν ἐπανῆλθε κλαίων ἐκ νέου εἰς τὴν οἰκίαν του, νέαν δι' αὐτὸν εἰρηκτὴν, καταδικασμένος εἰς βίον μονήρη. Εἶχε πολὺ γηράσει μετὰ τὸ τελευταῖον δυστύχημα, ὅπερ εἶχε πλήξει αὐτόν· αὐτὸς, ὅστις ἦτο ἀκόμη τόσον εὐρωστος καὶ εἶχε τὸ ἀνάστημα τοσοῦτον εὐθὺ, ἤρχισε νὰ γίνηται κυφὸς καὶ νὰ αἰσθάνηται κλονιζομένας τὰς κνῆμας του.

Ἡ Γερτρούδη ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν διάθεσίν του. Τὴν ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐκλαυσαν ὁμοῦ. Τῷ ἐνεχείρισεν ἀριθμὸν τινὰ γραμμάτων, προερχομένων ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον Γρανδέν.

— Δυστυχὲς νεανία! ἐψιθύρισε ἀναστενάξας.

Ἀποσφραγίσας τὰς ἐπιστολάς καὶ κατατάξας κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν ἀνέγνω αὐτάς ἐντὸς διώρου χρονικοῦ διαστήματος, συνεχῶς διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα σπογγίσῃ τοὺς δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς του.

— Ὑπολοχαγὸς καὶ παρασημοφόρος, εἶπε διὰ φωνῆς

άλυσεως τοῦ Βυζαντίου· ἀπὸ τότε ἐπανεστὴ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Εἶπον τινὲς, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος· ἔχει μὲν εὐφυΐαν, ἀλλὰ στερεῖται χαρακτηῆρος· ἀναφέρουσι δὲ ὡς παράδειγμα τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὸν Φώτιον, ὡς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ· ἀλλὰ δὲν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ περὶ ἐνὸς ἔθνους ἐξ ἱστορικῶν προσώπων, ὅπως δὲ ὁ ἱατρὸς ἐκ μόνῃς τῆς ἐξωτερικῆς ὕψεως τοῦ ἀσθενοῦς δὲν δύναται πολλάκις νὰ συμπεράνῃ ποίαι ὀργανικαὶ ἀλλοιώσεις ἐπιδρῶσιν ἐπ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ ἱστορικὸς δὲν δύναται ν' ἀποφανθῇ, κρίνων τὰ πρόσωπα μόνον· ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν ψυχολογικὴν ἀνατομίαν τοῦ ἔθνους· καὶ τὴν γνώσιν ταύτην παρέχει ἡ ποίησις, ἥτις εἶνε ἀνωτέρα τῆς ἱστορίας, καθ' ὃ πλάττουσα καὶ περιλείουσα ἰδανικωτέρους τοὺς διαφόρους τύπους.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις δύναται νὰ κληθῇ ὁ ἐξ ἀπορρήτων γραμματεὺς τοῦ θεοῦ, λέγει, ὅτι οἱ μὲν Ἀσιανοὶ κατέχουσι τὸ διανοητικόν, οἱ δὲ βάρβαροι τῆς Ἑσπερίας καὶ τὸ ἐνθυμόν· δηλαδὴ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Μόνοι δὲ οἱ Ἕλληνες κατέχουσι συνινωμένως ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις, ὁ Ἀχιλλεὺς ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐνθυμόν, καὶ τὸ διανοητικόν ὁ Ὀδυσσεύς, πρὸς τὰς τύχας τοῦ ὁποῦ παραβάλλει τοὺς τετρακοσίους χρόνους τῆς Ἑθνικῆς δουλείας. Πρὸς τοὺς δύο πάλιν Ὀμηρικοὺς ἥρωας συγκρίνει τοὺς κλέφτας καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ γένους.

Ἡ κλεφτουριά κατὰ τὸ διάστημα τῆς δουλείας ἐπραξε τὸ ἔργον τοῦ Ἀχιλλεύος· ἀναφέρει δὲ καὶ ὠραῖον ἀνέκδοτον· δύο κλέφταις, ὁ Σφαλτὸς καὶ ὁ Σκαμπαρδόνης, συνανῶνται ἐπὶ τῆς ῥάχews τοῦ Ζυγοῦ·—Τί πολλογέσαι, Σκαμπαρδόνη;—Συλλογιέμαι, συλλογιέμαι, συλλογιέμαι... πότε θὰ βασιλέψῃ ἡ καυμένη ἡ κλεφτουριά; δηλ. πότε θὰ ἀναστηθῇ τὸ γένος; διότι τὸ γένος τότε ἐξεπροσώπει ἡ κλεφτουριά!

Ἀλλαχοῦ οἱ κατακτιηταὶ ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς κατακτιηθέντας διὰ τῶν γυναικῶν, αἵτινες διὰ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἐπιπολαίου αὐτῶν ἀγαπῶσι πᾶν τὸ γενναῖον καὶ ἐπιεικτικόν. Ἐν Ἑλλάδι ἡ γυνὴ οὐδὲ τὸ βλέμμα τοῦ Τούρκου ἠνέχθη ποτέ. Πάντοτε ἔμεινε καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὸ πλευρόν τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τῆς τυραννίας· καὶ γνωστὴ εἶνε ἡ ἀπάντησις τῆς ἑλληνοπούλας, εἰς ἣν πλούσιος γάμος μετὰ Τούρκου προτείνεται :

Κάλλιο ἔχω γὰρ τὸ αἷμά μου στὴ γῇ νὰ κοκκινήσῃ.

Παρὰ νὰ ἰδῶ τὰ μάτια μου Τούρκος, νὰ τὰ φιλήσῃ!

Καὶ οὕτω προχωρεῖ ὁ ρήτωρ· ἐπισκοπεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης ἐπαναστάσεως, ἀπεικονίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους, ἀντιτίθην ἐν ἀκράτῳ πατριωτισμῷ τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἑλλήνος πρὸς τὰς ἐλλείψεις τῶν ξένων, καὶ διὰ βαθυτάτων, καὶ πολλὰς πρωτακούστων παρατηρήσεων δι' εὐτυχῶν παραβολῶν καὶ ρητορικῶν σχημάτων, σταματᾷ πρὸ τοῦ κυρίου σκοποῦ τῆς τελετῆς, πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰς ἣν ἀφιερῶ ὀλίγας μόνον λέξεις, ἀλλὰ τὰς βαρυτάτας καὶ ρητορικωτάτας καὶ ἀνταξιοτάτας δι' ἐκείνην : Ἡ Ἀθανασία τὸν στέφανον τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἐξ οὐρανῶν, καὶ δὲν ἀπέδωκεν οὐδὲ τοῖς ἐν Μαραθῶνι, οὐδὲ τοῖς ἐν Σαλαμῖνι καὶ Θερμοπύλαις ἀγωνισαμένοις, προσφέρει εἰς τὴν Ἐξοδὸν τοῦ Μεσολογγίου, διότι οὐδὲν γεγονὸς ἀρχαῖον καὶ νεώτερον δύναται πρὸς τοῦτο νὰ παραβληθῇ.

Καὶ ἐγείρεται, ὕψων εἰς τὸν ἐπισημότερον τόνον τὴν φωνὴν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπίλογον, ἐνῶ κατακαλύπτονται οἱ τελευταῖοι ἐπιβλητικοὶ τοῦ ρήτορος φθόγγοι ὑπὸ τῶν ἀκρατήτων χειροκροτημάτων.

Τὸν ἐπίλογον τοῦτον :

«Τὸ μέλλον προχέει τοῖς δυναμένοις ὄραν φῶς τηλαυγές, ἵνα ἴδωμεν τοὺς νέους κινδύνους τῶν τέφρῳ κρυπτομένων ἐχ-

διακοπτομένης ὑπὸ λυγμῶν καὶ ὅλα αὐτὰ πρὸς χάριν τῆς... Δι' ἐκείνον ἡ τιμὴ. τὸ λαμπρὸν μέλλον, δι' ἐμὲ ἡ ἀτιμία, τὸ πένθος, ἡ καταστροφή! Τοιαύτη εἶνε ἡ εἰμαρμένη!... Ἄ! Ἰάκωβε, Ἰάκωβε· μὴ ἐπανελθῇς ποτέ εἰς Μαρεῖλ! Εἶνε νέος αὐτὸς, δύναται νὰ παρηγορηθῇ, νὰ λησμονήσῃ. Δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει τίποτε εἰμὴ ὁ τάφος. Ἄς μείνῃ ἐκεῖ κάτω αὐτὸς, ὅπου τὸ μέλλον τῷ προσμειδίᾳ, ἃς ἐπιδιώξῃ τὸ στάδιόν του, τὸ ὁποῖον τόσον λαμπρῶς ἤρχισε.

— Μήπως δὲν σκέπτεσθε νὰ τοῦ ἀπαντήσητε κύριε; ἠρώτησεν ἡ Γερτρούδη.

— Θὰ τοῦ ἀπαντήσω βεβαίως.

— Πότε κύριε;

— Μετὰ τινὰς ἡμέρας.

Τὴν ἐπαύριον, χάρις τῇ Γερτρούδῃ, ἥτις μεθ' ὑπερηφάνειας διέδωκε τὴν εἰδήσιν, ὅλοι εἰς τὸ Μαρεῖλ ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ἰάκωβος Γρανδὲν, ὁ πρῶν ὑπάλληλος τῆς ἐπαύλειος ἦτο ὑπολοχαγὸς τῶν οὐσσάρων καὶ ἱππότης τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Τῆς νυκτὸς ἐπιστάσης, ὁ Ἰάκωβος Γρανδὲν φέρων τὴν σπάθην καὶ τὴν στρατιωτικὴν στολὴν ἀξιωματικοῦ τῶν οὐσσάρων ἠκολούθει διὰ ταχείας καὶ ἑλαφροῦ βήματος τὴν ὁδόν, ἥτις διέρχεται τὸ μετὰξὺ Βλαϊνκούρ καὶ Μαρεῖλ βραχὺδὲς ὁροπέδιον. Εἶχε λάβει εὐκόλως διμνην ἄδειαν ἀπουσίας καὶ μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ εὐρεθῇ εἰς Μαρεῖλ ὅπου προεξοφλῶν ἐκ τῶν προτέρων τὴν χαρὰν τοῦ νὰ προ-

λάβῃ τὸν Ἰάκωβον Βαιγιάν καὶ τὴν Ἰωάνναν δὲν εἶχε ἀναγγεῖλει τὴν ἀφιξίν του.

Εἰς μέρος τι τῆς ὁδοῦ ἔστη. Ἄ! δὲν εἶχε λησμονήσει ὅτι εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν οἱ φίλοι του ἔσφιγγαν τὴν χεῖρα, εὐχόμενοι αὐτῷ καλὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἐφίλησε πρῶτην φορὰν εἰς τὸ μέτωπον τὴν ἀξιολάτρευτον Ἰωάνναν!

Ἀγαπητὴ Ἰωάννα, ἀγαπητὴ Ἰωάννα, ἐψιθύρισε. Εἶψας βλέμμα ἐπὶ τοῦ φαιοῦ Λόφου ἀνεμνήσθη τὸν Λυκογιάννην. Μετὰ ταῦτα ἐπαναλαβὼν τὴν πορείαν τοῦ εὐρέθῃ ἀπέναντι ἐκτεινομένου ἐν τῇ κοιλάδι χωρίου. Οἱ ὀφθαλμοὶ του προσκλήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γηραιοῦ λοχαγοῦ, ὀλίγῳ πρὸ τῶν λοιπῶν, ἥτις ἐφαίνετο φαιόχρους ἐν τῇ σκίᾳ. Ἡ καρδιά του ἐπαλλεν ἰσχυρῶς, ἔμελλε νὰ φθάσῃ, καὶ ἐν τούτοις καθ' ὅσον προὔχωρει τὴν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ χαρὰν ἀντικαθίστα ἡ ἀνησυχία, ἥτις τοσοῦτον συνεχῶς ἀπὸ ὀκτῶ μηνῶν τὸν ἐτάραττε. Ρυτίς τις διηυλάκωσε τὸ μέτωπόν του καὶ αἱ σκέψεις του καθίσταντο θλιβεραὶ. Ἐκ νέου ἀπηύθυνε καθ' ἑαυτὸν τὴν ἐρώτησιν :

— Διατί δὲν με ἀπῆλθα εἰς τὰ γράμματά μου;

Ἔστη ἔμπροσθεν τῆς αὐλαίας πύλης θέλων νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς συγκινήσεώς του πρὶν κρούσῃ. Βαθεῖα ἐπεκράτει περὶ αὐτὸν σιγὴ· οὐδένα κρότον ἤκουεν ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλ' ἐβόλεπε φῶς ἐν τῷ ἐστιατορίῳ.

Ἡ Γερτρούδη ἔμεινε παρὰ τῷ κυρίῳ τῆς μέχρι τῆς ἐν-

θρών του ἑλληνισμοῦ. Ἀνυψώσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ νέου κινδύνου ἐμφορούμενοι ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν πατέρων. Ἀνάξιοι θὰ φανώμεν τῆς ἐλευθερίας ταύτης, ἣν διὰ μαρτυρίου καὶ ἡρωϊσμοῦ ὑπεράνθρωπου ἐκκληροδότησαν ἡμῖν, χάνοντες αὐτὴν μὲν ἀποκτηθεῖσαν, κινδυνεύουσιν δὲ σήμερον ν' ἀρπασθῇ μετὰ τῆς γῆς τῶν πατέρων ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἀγνωμονεστάτων, ἐπιβουλωτάτων καὶ κινδυνωδεστάτων βαρβάρων.

»Ναί, ὦ πατέρες τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν, μὴ ἐγκαταλείψετε ἡμᾶς ἐν τῇ νῦν ἀπομονώσει ἐν τῷ μέσῳ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐχθρῶν, συμπληρώσατε τὴν πατριωτικὴν ὑμῶν εὐεργεσίαν διδάσκοντές μας νὰ μὴ ἐγκαταλείψωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτούς· ἐμφυσήσατε ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ φρόνημα καὶ τὸ καταφρόνημα δι' ὧν σεῖς κατεβάλετε, ὑπὸ πάντων μισούμενοι καὶ καταδιωκόμενοι, ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη πολεμοῦντες, τὰς τρεῖς τῶν Μωαμεθανῶν αυτοκρατορίας καὶ τὰ λυσσώδη μίση, φθόνους καὶ ἐπιβουλὰς ἀπάντων τῶν χριστιανῶν Εὐρωπαίων. Ἐμπνεύσατε, ναί, ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν ἀθάνατον ὑμῶν ψυχὴν, ἵνα διὰ τῆς ἀπροσμάχου ταύτης δυνάμεως συμπληρώσωμεν τὸ λαμπρότατον καὶ θεοφιλέστατον καὶ ἐνδοξότατον ἔργον ὅπερ δέδοται τοῖς ἀνθρώποις νὰ ἴδουν — τὴν ἐνότητα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ κράτος τοῦ Πανελληνίου ! »

Τοιοῦτοι λόγοι δὲν ἀναγινώσκονται· ἀκούονται μόνον· πολλῶ μᾶλλον δὲν συνοψίζονται, ὥς ἀνωτέρω· ὥστε ὑπὸ μίαν ἐποψὴν ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τοῦ κ. Γενναδίου, καὶ ὁ ἀσθεῖς ἄνθρωπος πρὸς αὐτόν.

Εἶνε **ρῆτωρ** ὄντως ὁ κ. Γεννάδιος· ἀρχαιοπρέπεια περὶ τὴν μορφήν καὶ τὴν λέξιν, ὕψος μονοτόνως αὐστηρὸν, πανηγυρικὸν καὶ ἐπίσημον χαρακτηρίζουσι τὸν λόγον αὐτοῦ· ἡ ἀπαγγελία του ρητορικῇ, ρητορικῇ ἡ στάσις του· ἡ φυσιογνωμία του εἰς μερικά νεῦρα διαχέει κατὰ πρῶτον φαι-

δρότητα τινα, ταχέως ἐξαλειφομένην ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τῆς εὐγλωττίας του· μολαταῦτα ἢ ἐξ αὐτοῦ παραχθεῖσα ἐντύπωσις θὰ ἦτο ἀκραιφνεστέρα, ἂν ἦτο συντομώτερος ὁ λόγος του· πρὸ τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν ἀμαυροῦνται τὰ στιλπνότερα ἀριστουργήματα· ἡ κόπωση ἀρχίζει νὰ παραισθητῇ, ἡ ἀκριβεστέρα μελωδία τῆς φαίνεται ὅτι φαιτσαύρει. Ὁφείλομεν ἐν τέλει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ λόγος τοῦ κ. Γενναδίου ἦτο σχεδὸν ἡ ἐπανάληψις τοῦ περισυνῶς ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ ἐκφωνηθέντος. Ἀλλ' ἐν καλὸν βιβλίον δικαιοῦται, νομίζομεν, νὰ τύχῃ καὶ δευτέρα· ἐκδόσεως· καλὸς λόγος διατὶ νὰ μὴ δικαιουταί ἐπίσης δευτέρας ἐκδόσεως, βελτιωμένης μάλιστα καὶ ἐπιυψημένης. . . ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ρήτορος ;

Ὁγουλουλου.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ (ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΟΥ ΜΑΣ)

Θεσσαλονίκη, 19 Ἀπριλίου

Ἀγαθὴ τύχη ! Σήμερον τὴν προΐταν, εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον, ἐν ᾧ κατόικουν, ἀφίκετο καὶ ὁ Ἡ. . . ὅστις κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ Βουλγαρικῇ Ἡγεμονίᾳ, μετέβαινε δὲ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας. Φαιδρὸς καὶ, καθὼς λέμε, ἀψήφιστος, ὡς ὅλοι οἱ νόθοι Ἕλληνες, ἀμέσως ἐπιάσε πολιτικὴ κουβέντα μαζύ μου, θέλων κυρίως νὰ μάθῃ τὸ τί φρονοῦν οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς περιοδείας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας. Τί τοῦ εἶπα, δὲν ἐνδιαφέρεσθε νὰ μά-

νάτης διὰ νὰ τὸν συντροφεύῃ· ἡ ἐννάτη ἐστήμαιεν ὥρα καὶ αὕτη εὐρίσκετο ἔτι αὐτοῦ.

— Κύριε, εἶπεν εἰς τὸν Ἰάκωβον Βαιγιάν, ὀκτὼ μέραις πέρασαν καὶ δὲν ἀπηντήσατε εἰς τὸν βαπτιστικὸν σας. Κάθε μέρα λέτε αὔριον, ἡ μέραις περνοῦν χωρὶς νὰ γράψετε.

Ὁ γέρον ἐξέβαλεν ἀναστεναγμόν.

— Ἀλήθεια, ἀλήθεια, Γερτρούδη, εἶπε.

— Ἔρω πῶ θὰ σὰς κοστίσῃ πολὺ νὰ τοῦ γράψετε τὸ μέγα δυστύχημα· ἀλλ' ἡ σήμερα ἡ αὔριον πρέπει πάντοτε ὁ δυστυχὴς νέος νὰ τὸ μάθῃ τὸ πρᾶγμα.

— Πρέπει, πρέπει, Γερτρούδη· ἀλλὰ βλέπεις ὅτι δὲν μπορῶ. Κάθε φορὰ πῶ πέρνω τὴν πένα νὰ τοῦ γράψω, ἡ πένα πέφτει ἀπὸ τὰ χερίά μου.

— Ἴσως μπορέσετε ἀπόψε. Θέλετε νὰ δοκιμάσετε ;

— Ἔστω.

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἡ Γερτρούδη εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐμπροσθεν τοῦ γέροντος χάρτην, μελάνην καὶ γραφίδα. Ἀφ' οὗ ἐθεσεν ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ χάρτου τὴν ἡμερομηνίαν ὁ γηραιὸς λοχαγὸς ἔγραψεν :

Ἀγαπητέ μοι Ἰάκωβε !

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκεῖνος, εἰς ὃν ὁ γέρον ἐμελλε νὰ γράψῃ, ἀπεφάσισε νὰ κρούτῃ.

— Κύνταξε, εἶπεν ἡ Γερτρούδη, μὴ ἀποκρύπτουσα τὴν

ἀμνηχανίαν της, δὲν μᾶς ἀφίνουνε ποτὲ ἡσυχους· καὶ ἀπόψε δὲν θὰ γράψετε τὸ γράμμα.

— Ποῖος λοιπὸν δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψίν μου τρι-αύτην ὥραν ; εἶπεν ὁ γέρον.

— Ποῖος ξεύρει ; παρᾶξενον, μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ καθίσουν ἔς τὸ σπῆτί τους.

— Πήγαινε τώρα καὶ ἀνοιξε Γερτρούδη.

— Μάλιστα, κύριε, πηγαίνω· ἀλλ' ὁποῖος κ' ἂν ἦνε, θὰ τοῦ κάμω μούτρα.

Ταῦτα εἰπούσα ἐξῆλθε προφέρουσα λόγους ἥττον κολακευτικούς διὰ τοὺς ὀχληρούς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἐξηγρωμένη ὥς τις μανιώδης.

— ὦ ! κύριε, ὦ ! κύριε, εἶπε μὲν ἀναπνέουσα.

— Λοιπὸν ;

— Αὐτὸς, αὐτός ! ὑπετονθόρισε.

Καὶ ἀφῆκε νὰ ἐξέλθωσιν οἱ λυγμοί, οἵτινες ἔτνιγον αὐτήν.

Ὁ Ἰάκωβος Βαιγιάν ἡγέρθη ὀρθός. Ἀμέσως δὲ ὁ ὑπολοχαγὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Ἰάκωβε ! ἐπεφώνησεν ὁ γέρον.

— Ἀνάδοχέ μου, πάτερ μου ! εἶπεν ὁ νεανίας διὰ φωνῆς ἡχηρᾶς ριφίεις εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ γηραιοῦ λοχαγοῦ.

— Πρὸ ὀλίγου πῆρα νὰ σοῦ γράψω, εἶπεν ὁ γέρον συνελθὼν βαθμιαίως ἐκ τῆς συγκινήσεώς του· ἀλλὰ νὰ πῶ ἤλθες, δὲν ἔχω πλέον νὰ σοῦ γράψω. Ἰάκωβε, σὲ συγχαίρω, εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ. Ἡ καρδιά μου εἶνε γεμάτη

θετε· ἄλλ' αἱ σκέψεις, ἃς αὐτὸς ἐξήνεγκε καὶ τῶν ὁποίων πολὺ νὰ εἶπω τὰ δύο τρίτα ἐγὼ ἀπέσπασα ἀπὸ λόγου εἰς λόγον καὶ ἀπὸ ἐρωτήσεως εἰς ἐρώτησιν· αὐτὰ βεβαίως ἐνδιαφέρουν πολὺ τὴν αὐτόθι κοινὴν γνώμην καὶ πρέπει νὰ διατυμπανισθῶσι διὰ τοῦ **Μὴ Χάνεσαι**, ὅπερ ἀπὸ τινος ἀνεπέτασε φιλοπάτριδα ποιοῦν τὴν σημαίαν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τὸ στέλεχος τῆς νέας πολιτικῆς φάσεως, ὅπως μοι τὴν προδιέγραφεν ὁ ἐν λόγῳ Βούλγαρος :

« Ἀφ' οὗτου, μοι ἐνεπιστεύθη, ἡ Σερβία ἤρχισε νὰ ἀνειροπολῇ τὴν πρὸς τὴν *Πισθρένην* καὶ πέραν ἀκόμη ἐπέκτασιν τῆς ὑπὸ τὴν σκιαν τῆς αὐστριακῆς ἐπικυριαρχίας ἣ καὶ μόνον ἂν θέλετε ἐπιρροῆς, αἱ μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου σχέσεις τῆς ἐγαλαρώθησαν πολὺ. Ἐντεῦθεν ἐννοεῖτε ὅτι εἰς τὴν μικρὰν ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου ἀνετέθη καὶ πάλιν νέον στάδιον δόξης, εἰς ὃ θὰ εἰσέλθῃ ὅταν σημαίνῃ ἡ ὥρα τῆς νέας ἐνεργείας. Τῆς Ρουμανίας ἡ θέσις θὰ διευκρινισθῇ ἀργότερον, κατὰ τὴν στιγμὴν ἴσως τῆς κρίσεως, καθ' ὅλα δὲ τὰ φαινόμενα κλίνει μᾶλλον πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἢ πρὸς τὴν τροχίαν ἣν ἐχάραξε δι' ἐαυτὴν ἡ Σερβία.

« Ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ σαφηνισθῇ ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἥτις ἐπισπεύδει νὰ καταλάβῃ τὴν πρέπουσαν αὐτῇ θέσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, διὰ μέσων τὰ ὁποῖα ἡμεῖς οἱ πρακτικοὶ Βούλγαροι καλῶς γνωρίζομεν πόσον ζυγίζουσιν. Διὰ τὴν Ἑλλάδα πρωτίστη ἀνάγκη εἶναι νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὴν Βουλγαρίαν, ἰδίως ἐν τῷ ζήτηματι τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἡ θέσις τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξε καὶ ἔσται ὑπέροχος δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ πόθου τῶν μικτῶν φύλων, ἐν οἷς κατοπτρίζεται ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διὰ τῶν ἀενάων μεταναστεύσεων τῶν Μακεδόνων, καὶ ἄλλων ψυχλαφητῶν τεκμηρίων.

« Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦ *σχίσματος*, αὐτὸ πρέ-

πει νὰ ταφῇ εἰς τὰς ἐνδόξους σελίδας τῆς καλογερικῆς φιλοδοξίας τῶν Φαναριωτῶν, ἀφοῦ μόνῃ ἡ παρουσία τοῦ Ἐξάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔκαμε τὸν Πατριάρχην σας νὰ ὑποχωρήσῃ.

« Ἐχετε ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ θέλετε ἰδεῖ ὅτι ἡ Ὑ. Πύλη καὶ αὖθις θὰ συνδράμῃ τοὺς Βουργάρους, διότι ἄνευ ἡμῶν, δηλαδὴ τῶν Σλαύων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ δὲν δύναται ἡ Τουρκία νὰ περισυλλέξῃ τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου ναυαγίου τῆς. Ἐχομεν λοιπὸν βλέπετε καὶ τοὺς Τούρκους μὲ τὸ μέρος μας.

» Εἰς τοὺς ἐπιστήμους Βουλγαρικοὺς κύκλους ἐπικρατεῖ γνώμη, ὅτι αἱ μετὰ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων πολιτικαὶ συζητήσεις τοῦ Ἡγεμόνος, θέλουσι περιστραφῇ ἰδίως καθόσον ἀφορᾷ τὴν Μακεδονίαν, ἣν ἐν πεποιθήσει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πρὸ πολλοῦ θεωρεῖ ὡς ἀπολεσθεῖσαν, τὴν δὲ ὑπὸ τὸ βουλγαρικὸν σκῆπτρον προσάρτησιν αὐτῆς ζήτημα μόνον χρόνον.

» Δικαιώματά τινα ἴσως παραχωρηθῶσι, καὶ τοῦτο ἐὰν δὲν προλάβωσιν οἱ Ρουμῶνοι καὶ ἐπιδείξουν πλειονοψηφίαν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πύλεων, καθόσον οὗτοι καὶ σχολεῖα ἔχουν καὶ τὴν γλῶσσάν των καλλιτεροῦσιν ὡς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ρουμανίᾳ.

» Ἀπὸ ὑμᾶς δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν ἀξίωσιν ἐπὶ τῶν παραλίῳν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὡς καὶ τῶν παραλίῳν τῆς Ἀλβανίας, ἐφ' ὧν ὅμως ἔχει ἐστραμμένα τὰ βλέμματα.

» Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μόνῃ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ὑπερμαχεῖ τῆς συμφιλίσεως Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων. Ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας εἶνε ζήτημα χρόνου, ἀρκεῖ οἱ συνδυασμοὶ νὰ τελεσφορήσωσιν.

» Βλέπετε, ὅτι ἡμεῖς τείνομεν φιλικὴν χεῖρα πρὸς τοὺς Ἑλληνας· ἂν τὴν ἀποκρούσουν, τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτοὺς. Ἡ Βουλγαρία σήμερον ἔχει πλήρη στρατιωτικὸν ὄργανισμὸν, πρὶν δὲ παρέλθῃ μία τριετία θὰ ἦνε εἰς θέσιν νὰ

ἀγωνίας καὶ θαυμασμοῦ, γιὰ σένα. Εἰς τὰ γράμματά σου, φίλε μου, δὲν μοῦ ἐκθέτεις ὅτι ἐπραξες, ἀλλὰ μαντεύω ὅτι φέρθηκες γενναίως ὡς γενναῖον τέκνον τῆς Γαλλίας! Σὺ αὐτὸς μοῦ φέρεις τὴν ἀπόδειξιν τούτου, Ἰάκωβε, ὑπαλοχαγός, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ γενναίου στήθους σου τὸν Σταυρὸν, τὸν ὁποῖον μόνον εἰς τοὺς γενναϊότερους ἀπονέμουν!

Ὁ νεαρὸς ἀξιωματικὸς ἦτο ὀλίγον ἐκπεπληγμένος μὴ βλέπων τὴν Ἰωάνναν πλησίον τοῦ πατρὸς τῆς ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα ἀκόμη νὰ ὀμιλήσῃ περὶ αὐτῆς. Παρατηρῶν τὸν γέροντα ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν σοβαρῶς :

— Πόσον μετεβλήθη! Πόσον ἐγήρασε!

Ὅτε ὁ Ἰάκωβος Βαιγιὰν ἤγγισε τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεανίου σταυρὸν, οἱ ὀφθαλμοὶ τούτου προσηλώθησαν ἐπὶ τῆς κομμοδόχης τῆς ραδικότας τοῦ γέροντος, ὅπου πάντοτε ἔφερε τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ σιωπήσῃ.

— Ἀνέδοξε, γιὰ τί δὲν φέρετε σήμερον τὸ παράσημόν σας;

Ὁ Ἰάκωβος Βαιγιὰν ἐφρικίασεν, ἐπειτὰ κινῶν θλιβερῶς τὴν κεφαλὴν.

— Δὲν τὸ φέρω πλέον αὐτὸ, ἀπήντησε.

— Δὲν τὸ φέρετε; ἀνέκραξεν ὁ νεανίας ἐκπεπληγμένος, διατί;

— Πρέπει νὰ τὸ μάθης Ἰάκωβε· θὰ τὸ μάθης μετὰ μίαν

στιγμὴν, ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς λοχαγός. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν ὑπηρετρίαν του.

— Γερτρούδη, τῇ εἶπεν ἀνάβα εἰς τὸν θάλαμόν μου· γνωρίζεις ποῦ ἔβαλα τὸ ἀντίγραφον τοῦ γράμματος, θὰ μοῦ τὸ φέρῃς.

Ἡ Γερτρούδη θμέσως ἐξῆλθεν.

Ὁ γέροντα κατέπεσεν ἐπὶ τῆς ἐδρας του. Ὁ νεανίας ἔμεινεν ἔμπροσθέν του ὄρθιος, ἀκίνητος, ἀσθμαίνων, αἰσθανόμενος τὴν καρδίαν του περισφιγγομένην ὡς ὑπὸ σιδηρᾶς χειρὸς. Κατελάμβανεν ὅτι τρομερὰ τις ἀποκάλυψις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι ὁ κεραυνὸς ὃ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του ἦτο ἑτοιμος νὰ ἐπισκῆψῃ.

Ἡ Γερτρούδη ἀνεφάνη φέρουσα τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἰωάννης ἐντὸς φακέλλου περικεκλεισμένου.

— Δός εἰς τὸν Ἰάκωβον, εἶπεν ὁ γέροντα.

Καὶ διὰ τρεμούσης χειρὸς ὁ νεανίας ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ φακέλλου τὸν χάρτην, ἀνέγνω.

(Ἀκολουθεῖ)